

[Åkallandet av helgon, ML](#)

[Dödens procession och livets, SB](#)

[När börjar livet? SB](#)

[Den amerikanska debatten om prästämbetet, SB](#)

[\[Register\]](#) [\[Årgångar\]](#) [\[Föregående nr\]](#) [\[Nästa nr\]](#)

Åkallandet av helgonen

Av Luther i Schmalkaldiska artiklarna

Åkallandet av helgonen är också ett av de missbruk, som hör den yttersta tiden till. Det strider mot den första artikeln och utplånar kunskapen om Kristus. Det är varken påbjudet eller tillrätt, och inte finnes det heller något exempel därpå i Skriften. Även om det vore aldrig så värdefullt, vilket det dock inte är, så är det tusen gånger bättre att hålla sig till Kristus.

Och fast änglarna i himmelen ber för oss – såsom också Kristus själv gör – liksom även de heliga på jorden och kanske också i himmelen, så följer inte därav, att vi skall anropa och tillbedja änglarna och helgonen och dyrka dem med fastor, högtider, mässor, offer, byggande av kyrkor och altare, inrättande av gudstjänster och andra liknande åtgärder och hålla dem för hjälpare i nöden samt tillskriva dem var och en sin särskilda förmåga att hjälpa i olika livslägen, såsom papisterna göra och lära. Ty detta är avgudereri; en sådan ära tillkommer nämligen Gud allena. Som kristen och en av Guds heliga på jorden kan du bedja för mig inte bara i ett speciellt fall, utan i all nöd. Men fördenskull skall jag inte tillbedja, anropa och dyrka dig med högtider, fastor, offer, mässor och på dig sätta min salighetstro. Jag kan väl på annat sätt vörda, älska och tacka dig i Kristus. Om blott denna vidskepliga dyrkan av änglar och döda heliga människor avskaffas, så visar sig den andra vördnadsbetygelsen vara utan skada, ja, den torde snart komma att upphöra. Ty då människorna inte längre kan hoppas på nytta och hjälp av dem såväl i lekamligt som andligt hänseende, så kommer de att lämna

dem i fred både i graven och i himmelen.

[Lutheranen 3/2000]

Dödens procession och livets

Predikan i S:t Pauli 16 sönd. efter Trefaldighet. Text: Luk. 7:11-17

Det var två mäktiga processioner som möttes och drabbade samman utanför Nains stadsport. Den ena var på väg ut och anfördes av döden med flöjtspelare och gråterskor enligt tidens sed och mycket folk från staden, den andra var på väg in och leddes av Jesus, Livets furste, åtföljd av sina lärjungar och en stor folkhop.

Sorgeprocessioner på väg mot begravningsplatsen är vanliga också i dag. Varje dag händer samma sak i vår stad. Varje timma, varje minut följer man över hela vår jord någon död till graven. Det hör till jordelivets bittra villkor, att vi alltid hotas och plågas av vår fiende döden. Den är vårt allvarligaste problem, vare sig vi tänker på det eller inte.

Men också i dag finns den andra processionen, den som leds av Jesus, Livets Herre. Han kan än i dag förvandla det sorgliga liktåget, som vi alla går i – för vi skall ju alla dö – till en jublande glad procession, till ett livets triumftåg.

Om dessa två processioner skall vi tala i dag.

1. Dödens procession präglas av sorg, vanda och smärta

”Man bar just ut en död”, stod det i vår text. Tänk vad mycket sorg och tårar som ligger i dessa ord. Och sorgen stegras i nästa mening: *”Han var sin mors ende son”* – just i ordet *”ende”* ligger en särskild smärta. Till detta kommer att det inte var första gången hon gick bakom en bår som närmast sörjande. *”Hon var änka”*, står det. Först förlorade hon sin man, och sedan efter år av slit och uppoffringar för sonen och hans uppväxt, så förlorade hon också honom, familjens ljus och framtidshopp. Han som skulle ta hand

om henne och sörja för henne på gamla dar var borta. Hon var verkligen hårt drabbad. Det var det många som tyckte. Det förstår vi av Lukas lilla notering: *”och det var mycket folk ur staden som följde henne”*.

Det finns sorgetåg som är mer uppslitande än andra. När döden drabbar en gammal människa som gjort sitt och är mätt på att leva, då har man lättare att acceptera den. När döden drabbar någon som länge varit svårt sjuk, kan vi känna det som en befrielse. Men när den tar våra barn ifrån oss genom olycka eller plötslig sjukdom, när den rycker bort en hel busslast med ungdomar på skolresa eller drabbar någon mitt i sin livsgärning, då känns det mycket värre. Döden kan komma på olika sätt. Alldeles särskilt svårt blir det om någon i familjen, medvetet eller i förvirrat tillstånd, tar sitt eget liv. Det har tyvärr blivit mycket vanligt i dag, särskilt bland unga, att man tillgriper denna olyckliga utväg. Anhöriga upplever det ofta som den värsta av alla sorters död med många svåra frågor, självförebåelser och känslor av misslyckande som följd.

Död i vår närhet får oss också att tänka på att vi själva skall dö en dag och hur det blir då. Folk i dag verkar inte oroa sig särskilt mycket för livet efter detta. Finns det något, så måste det väl vara gott. Gud är ju kärleken, tänker man. Helvetet har förpassats till gamla tiders tänkande. Eviga straff är det få som tror på. Nej, är man oroad över något, så är det nog mer för sådana saker som att bli lämnad ensam i livets slutskede, eller för att det skall göra ont, när man dör. Vad skall vi säga om det?

Det är självfallet inget fel att önska sig ”ett värdigt slut”, som man brukar säga, en stilla och lugn död utan svåra plågor. Det vill vi alla ha. Det skall vi också medverka till att andra får. För det är både okristligt och inhumant att lämna sina anhöriga att dö ensamma och bortglömda. Och vad gäller plågor, så vet vi att läkarvetenskapen har både möjlighet och skyldighet att lindra smärtor, särskilt i livets slutskede. Det skall vi naturligtvis vara tacksamma för.

Men vad som mitt i allt detta lätt blir väldigt fel, är när vi tror att en smärtfri, värdig död här på jorden är allt vi skall

bekymra oss om. Det finns långt viktigare frågor att bekymra sig för inför döden. Det är frågor som: Hur blir det sen? Är jag beredd att bryta upp och gå in i evigheten? Döden är inte punkt och slut. Allt blir inte gott och väl bara genom att vi dör.

Kroppen läggs i en grav, men vårt jag eller själen fortlever. Ingen har talat så allvarligt om denna skilsmässa mellan kropp och själ i dödens stund som Jesus. En smärtfri död ger ingen garanti för livet efter detta. God sjukvård, liksom pengar och rikedom, kan göra mycket – men inte rädda våra själar. *”Vad hjälper det en människa, om hon vinner hela världen, men tar skada till sin själ? Eller vad kan en människa ge i utbyte mot sin själ?”*, säger Jesus (Matt. 16:26). Ingen har talat så tydligt som han om människolivets dubbla utgång: att vi efter döden antingen går evigt förlorade, utelämnade åt oss själva i den stora ödsligheten, i mörkret utan Gud, eller går in i det eviga ljuset, där Guds sol alltid lyser över oss med kärlekens livgivande värme. Något tredje alternativ ger han oss inte.

Men det är ju just sådant här tal som ökar människors smärta, vanda och oro inför döden! invänder många upprört. Sådant skall man inte hålla på med! Det är ju skadligt för nerverna! Men så tänkte inte Jesus. Han talade ofta om det. Han gjorde det inte, för att han tyckte om att skrämmas, utan för att påminna oss om en verklighet, som vi annars lätt förnekar eller förtränger, vilket inte alls är bra. Det är klokt, hälsosamt och nyttigt att stanna upp och tänka lite djupare på döden. Och vi skall komma ihåg, att just detta hör till det unika i vår mänskliga natur: förmåga att reflektera över döden och över våra liv i ett evighetsperspektiv. Djuren kan inte göra det, bara människor med en odödlig själ, en gång skapade till Guds avbild, och skapade med ett personligt ansvar för hur de lever sina liv.

Och därför är det också så, att det som fyller oss människor med den svåraste oron och vandan inför döden ofta är känslor av skuld och misslyckande. Vi har en aning om att livet efter detta på något sätt är beroende av hur vi levt här.

Häromdagen sade en sociolog, som nyligen lagt fram en doktorsavhandling om skam och skuld, att i nästan varje handling finns något som ger oss skuld. Och så försöker vi rätta till det med nya handlingar. Men resultatet blir i regel bara att skuldberget växer ändå mer. Känslor av skuld och skam har följt människan i alla tider. Men i vår sekulariserade tid, där Gud alltmer skjutits undan i bakgrunden, blir det ofta en slags vilsen, förvirrad och förvänd skuld, en skuld inför oss själva eller inför andra människor. Det är väl därför som det i dag talas så mycket om hur viktigt det är att ”acceptera sig själv och förlåta sig själv”. Det här är kanske vår tids största, andliga nöd: människan som sliter med sitt skuldberg, utlämnad åt att hjälpa sig själv, att vara sin egen gud. Man står i kö hos psykologer och terapeuter för att få hjälp till självhjälp.

Skall vi i kyrkan ägna oss åt sådant? Inte alls. Guds Ord visar oss en helt annan väg. Det lyfter upp oss inför Guds ansikte och låter vår skuld bli en skuld inför honom. Då får skulden sin rätta förankring. Då gör oss den Helige Ande på ett hälsosamt sätt medvetna om vår synd, vår stora skuld inför Gud, så att vi med kung David bekänner: *”Det är mot dig jag har syndat och gjort vad ont är i dina ögon.”* Därför skall vi i vår tid mer än någonsin oförtrutet förkunna Guds Ord, Guds bud och människans ansvar inför sin skapare.

Genom Guds lag förökas vår skuld. Aposteln Paulus säger: *”Dödens udd är synden, och syndens makt kommer av lagen”* (1 Kor. 15:56). Lagen är vad Gud kräver, synden är mina brott mot Guds bud. Spjutet är alla anklagelser riktade mot mitt syndfulla, ogudaktiga hjärta. Med spjutspetsen, dödens udd, mot oss känner vi vår skuld inför Gud värre än någonsin och grips av oro, som kan växa till stor bävan och ångest inför döden. Då börjar vi förstå något av dödens verkliga allvar.

Döden är inget som hör den goda skapelsen till. Den dyker upp först i 1 Mos. 3, det sorgliga syndafallskapet, där den träder fram på scenen som en Guds straffdom över synden. Allt sedan dess kommer den på besök hos oss och tränger

med sin udd in i våra kroppar enligt ordet: *"Den lön som synden ger är döden"* (Rom. 6:23). Så allvarligt är det att bryta mot Guds bud. Det är ett budskap som Gud ristat in i våra kroppar och som bekräftas av varje begravningsprocession som vi ser.

Dödens vånda och smärta följer oss vart vi än går. Med Paulus måste vi förtvivlat ropa: *"Jag arma människa!"* *Vem skall frälsa mig från denna dödens kropp?* Men det finns ett svar på detta nödrop: *"Gud vare tack, Jesus Kristus, vår Herre!"* (Rom. 7:24 f.). Låt oss nu stanna en stund inför honom som utanför Nain så starkt visade sin makt över döden.

2. Jesus har makt att förvandla dödens procession till livets

Jesus blir här, liksom vid andra tillfällen, upprörd när han ser död, sorg och tårar. Dödens makt fyller honom med vrede och avsky. Han rustar sig till strid mot en fiende. Han viker inte åt sidan för att släppa förbi dödens procession. Han tvingar den att stanna.

Jesus skyr inte någon slags död, inte någon smärta. *"Gråt inte"*, säger han till änkan, full av medlidande. Och när Jesus sade det, var det inte bara ett vänligt, tröstande ord. Flera andra hade säkert sagt detsamma till henne. Men i hans ord låg en större kraft. Han hade nämligen makt att verkligen göra något som kunde få gråten att upphöra. Han rör vid bårerna, får bärarna att stanna upp och säger med en befallande stämma: *"Unge man, jag säger dig: Stå upp!"*

Vi kan lätt föreställa oss den plötsliga tystnad som måste ha följt på dessa ord. Den sorgesamma flöjtmusiken kom av sig, gråterskornas jämmer upphörde. Alla blev som förstenede av förskräckt häpnad. Och mitt i tystnaden så sätter sig den döde upp och börjar tala. Och den allra mest gripande delen av berättelsen har vi, när Jesus leder den uppväckte sonen fram till modern och ger honom tillbaka till henne.

Allt blir i ett enda slag förändrat: den dystra processionen

som lämnat staden, bärande en död människa på bår, vänder om med den döde gående i spetsen med armen om sin mor. Det är en jublande glad procession, som vi nu ser, en livets procession. Det låter som en saga, alltför fantastiskt för att vara sant. Men det här är ingen saga, ingen legend. Undret utanför Nains stadspört har verkligen inträffat. Det skedde i fullt dagsljus inför två stora folkhopar. Många kunde vittna om det, vilket de också gjorde, för det står: *"Ryktet om honom gick ut över hela Judeen och alla länderna runt omkring."*

Denna märkliga händelse har ett stort och härligt budskap till oss alla. Vår sorg och smärta inför döden var också Jesu sorg och smärta. Vår fiende döden var också hans fiende. Och framför allt vittnar den om, att han var den rätte Messias, Guds Son, vars kännetecken var just dessa: *"Blinda får sin syn och lama går, spetälska blir rena och döda står upp igen och för fattiga förkunnas evangelium"* (Luk. 7:22). Förkunna evangelium – det största sist!

Alla Jesu under har samband med evangeliet. De pekar alla fram mot det glada budskapet om syndernas förlåtelse. Det är därför viktigt att vi ser undret i Nain i ett vidare frälsningshistorisk sammanhang. För det som skedde där var trots allt bara ett begränsat under, ett tillfälligt avbrott i dödens härjningar. Både änkan och hennes son skulle en dag möta döden igen och bäras ut på bår.

Guds Son kom inte till jorden för att ge tillfällig, utan varaktig bot mot döden. Och för att kunna göra det måste han göra en långt större gärning än den i Nain. Han måste ta bort dödens orsak: synden och skulden. Och det gjorde han. Den hand som stoppade processionen utanför stadsporten skulle inte långt därefter genomborras på korset till försoning för allas våra synder. I Kol. 2:14 står det att Jesus har *"utplånat det skuldebrev som punkt för punkt förklarade oss skyldiga. Det skaffade han undan genom att spika fast det på korset."* Dessa spikar gick igenom hans egna heliga händer och fötter. Hans blod annullerade skuldbrevet. Han lät dödens hotfulla udd, riktad mot oss syndare, vändas bort från oss och i stället

tränga in i hans kropp, fast döden inte alls hade någon rätt till honom, den helige och rene. Men *"Våra synder bar han i sin kropp upp på korsets trä"* (1 Petr. 2:24). Han dog vår död, rörde undan dödens orsak för att vi skulle få leva. Så gick det till, när varaktig bot mot döden vanns åt oss. Och efter hans uppståndelse på tredje dagen får vi alla triumferande ropa med aposteln: *"Du död, var är din seger? Du död, var är din udd?"* (1 Kor. 15:55).

Där synden är förlåten och borttagen har döden mist sin udd. Den kan inte skilja oss från Gud. Den kan visserligen fortfarande kasta våra kroppar i graven, men inte behålla dem där! De är sådda för uppståndelse, för härlig skörd på den yttersta dagen. Ty Jesus säger: *"Jag är uppståndelsen och livet. Den som tror på mig skall leva om han än dör"* (Joh. 11:25).

3. I vilken procession går vi – dödens eller livets?

"Man bar ut en död", så började berättelsen. När det en gång sägs om oss, när vi inte längre går utan bärs, då är vårt öde i evigheten avgjort. Vilket det blir beror på vilket tåg vi anslutit oss till här på jorden, om vi går i dödens procession eller livets.

Med Jesus har en livets procession startat här på jorden, inte bara utanför Nains stadspört, utan överallt i världen där det sanna evangeliet förkunnas och tros. Den kristna kyrkan, säger Luther, är de heliga troende, *"fåren som hör sin herdes röst"* (Joh. 10:3). Hon består av dem som hör och följer den gode herden, han som gav sitt liv för fåren för att på tredje dagen stiga ut ur graven med boten mot döden i sin hand: syndernas förlåtelse, rättfärdiggörelsen av nåd allena. Han har *"fört liv och oförgämlighet fram i ljuset genom evangelium"* (2 Tim. 1:10).

Den kristna kyrkan är livets procession med Jesus i spetsen. Alla kristna är lemmar i Kristi kropp, inte en död utan en levande kropp. Vi samlas kring den Uppståndne och mättas av evangelium i nådemedlen, som alla innehåller boten mot döden. Där möter vi den hand som rörde vid båren utanför Nain. Där hör vi den röst som

befallde den döde att stå upp. Just därför har dessa medel fått namn som ”livets ord”, ”livets vatten” och ”det eviga livets bröd”. Så är Kristi kyrka i sanning en livets procession, där vi svänger våra rökelsekar med *”en doft av liv till liv”* (2 Kor. 2:16), som aposteln säger, ett saligt triumftåg av troende människor med de levandes mod. De vandrar fortfarande genom dödsskuggans dal och genom många svårigheter i tåredalen, men är alltid sjungande på väg mot livets land. Så skall vi se på Kristi kyrka på jorden – som en livets procession.

Om det nu är så att någon eller några av oss inte går med i denna procession, vad är det då som hindrar oss att göra det? Det är väl värt att fundera över. I Ordspråksboken säger Visheten: *”Alla de som hatar mig älskar döden”* (Ords. 8:36). Visheten är Jesus. Från hans sida finns inget hinder. Han ropar och kallar. Han inbjuder syndare, de må vara hur stora som helst, att ikläda sig hans rättfärdighet som överskyler all synd, och träda in i livets procession – och göra det nu, innan det är för sent. Att vända sig bort från honom är att älska döden.

På sin dödsbädd blev Luther mycket tröstad av några ord ur Psaltaren 68, ord som också vi får ta till oss och göra till våra under vandringen här – i livets procession. De lyder så här: *”Lovad vare Herren! Dag efter dag bär han oss, Gud är vår frälsning. Gud är för oss en Gud som frälsar, och hos HERREN, Herren, finns räddning från döden.”* (Ps. 68:20, 21). Amen.

[Lutheranen 3/2000]

Kristendomens kamp för människovärdet
Är det dags för kristna att revidera sin syn?
På det sluttande planet
Kampen till försvar för livet måste fortsätta

När börjar livet?

”Om en religion inte är beredd att ta in nya kunskaper om biologin och revidera sin syn på livets början och artuppfattningen – då kan den knappast överleva som en livsåskådning.”

Den salvan avlevererade Uppsalaprofessorn, Mats G. Hansson (teolog och biolog) i en tidningsintervju i våras (SvD 2/4). Hansson förestår en tvärvetenskaplig enhet inom Uppsala universitet som sysslar med forskningsprogram kring de etiska följderna av biomedicinen.

Han menar att den nya biologiska forskningens resultat gör att debatten om livets början kommer att ta fart igen. Katoliker hävdar att livet börjar med befruktningen (sammansmältning av ägg- och spermiecell). Protestanter menar enligt Hansson att livet börjar när det befruktade ägget fastnar på livmodersväggen. Självt menar han att förutsättningarna för att embryot skall bli en individ börjar senare, efter ca 30 dagar.

Bedömningen av ”protestanters” uppfattning är möjligen överdriven. Det är väl känt att många protestanter är starkt engagerade i olika ”pro life” rörelser, som hävdar att livet börjar med befruktningen och att det därför måste ses som okränkbart från detta ögonblick. Konfessionella lutherska kyrkor har i regel samma uppfattning som den romersk-katolska kyrkan.

Debatten framöver kommer säkert att handla en hel del om den nya genteknikens och biomedicinens möjligheter. Det finns för ”religionen” ingen anledning att blunda för ny biomedicinsk kunskap och ny forskning i livets och utvecklingens tjänst. Men vi måste samtidigt vara ytterst vaksamma mot etiskt och moraliskt förkastliga konsekvenser, t.ex. av experiment med arvs massa och befruktade ägg. Människovärdet, som alla talar vitt och brett om, och respekten för livet, som alla säger sig värna om, måste gälla från allra första början av ett mänskligt liv, från det ögonblick då livsgnistan tänds av Gud med man och kvinna som redskap. Annars blir människovärde till sist bara ett tomt ord. Här får vi inte falla till föga för sekulariserade, krassa värderingar, och börja ”revidera vår syn”. Vi måste tveklöst ställa oss på livets sida, så som kyrkan många gånger fått lov att göra under tidernas lopp.

[^]

Kristendomens kamp för människovärdet

Kyrkan har av gammalt, tvärtemot rådande värderingar, värnat om befruktningens ögonblick som livets och människovärdets startpunkt. Hon har gjort det både med argument baserade på förnuft och naturgiven etik och med argument från Skriften. Vi bör komma ihåg, att kristendomen gick framåt i en värld där abort var mycket vanlig. I det romerska riket ansågs livet börja med födseln, inte med befruktningen. Fram till födelsen såg den romerska lagstiftningen fostret bara som en del av kvinnans kropp (*foetus pars viscerum matris*), som hon kunde göra som hon ville med. Men det fanns också de som hade en annan syn: t.ex. stoikerna, som såg abort som synd mot naturen. Den kristna kyrkan tog mycket tidigt klar ställning mot abort. Livet var heligt och okränkbart.

Bibeln nämner inte, och fördömer inte, någonstans uttryckligen abort eller fosterfördrivning. Ändå drog kyrkan genast slutsatsen att det var något som stred mot femte budet. I Nya testamentet varnas ofta de kristna för att begå mord. Somliga har pekat på att det knappast var vanligt bland kristna att de slog ihjäl varandra, och menar att apostlarna med sin varning främst avsåg det i den dåtida världen vanligt förekommande fostermordet. Det är mycket som talar för att så var fallet. Att avbryta havandeskapet kallades tidigt av kyrkofäderna för *parricidium*, mord av nära blodsband, och var föremål för mycket sträng kyrkotukt.

Där kristendomen gick fram fick den avgörande inverkan på människosynen. Det visade sig bl.a. i att lagstiftningen i många länder, även i vårt land, kom att ändras så att abort blev ett straffbart brott. Denna utveckling har under det sista århundradet vänt och gått åt motsatt håll. Efter 1975 års abortlagstiftning är de ofödda barnen i vårt land åter ofredade och står utan rättsskydd under livets första månader.

[^]

Är det dags för kristna att revidera sin syn?

Hansson menar att det för kristendomen och andra religioner nu är dags att revidera sin uppfattning om livets början med hänsyn till ”nya kunskaper om biologin”.

Vi har mycket svårt att se att den moderna vetenskapens framsteg skulle tvinga oss att avvika från den urkristna hållningen. Det verkar snarare vara tvärtom. Forskningen bekräftar livets mirakel mer än någonsin. Förr tillgreps inte sällan filosofiska och metafysiska argument till försvar för de oföddas liv. Det behövs egentligen inte alls nu. Nya biologiska och vetenskapliga fakta talar för sig själva. Professor M. Matthews-Roth, Harvard University, säger: ”Det är vetenskapligt korrekt att säga att ett individuellt mänskligt liv börjar med befruktningen.” Han är bara en av många framstående forskare, förtrogna med de ”nya kunskaperna om biologin”, som säger detsamma. Mästerfotografen Lennart Nilsson har nyligen, med hjälp av avancerad mikroskop- och filmteknik, låtit oss med egna ögon se vad tidigare generationer aldrig fick se: själva befruktningen och livets början. Hans uppmärksammade film ”Kärlekens mirakel” visar i dramatiska och närgångna sekvenser människans tillblivelse i moderlivet. Man blir förstummad över livets under.

Ingen kan förneka att från och med befruktningen startar en fortgående utvecklingsprocess som resulterar i att ett barn föds till världen. En enda spermie bland miljoner når först fram och avlämnar sin arvs massa i äggcellen, som därigenom stänger dörren för andra spermier och övergår till att bli en ”zygot”, en urstamcell med en unik genetisk kod bildad av 23 kromosomer från var och en av föräldrarna. Sedan börjar celldelningen. Zygoten är inte bara en ”potentiell” cell med inbyggd möjlighet att senare bli människa. Den innehåller inte bara en genetisk ritning, utan är i sig själv livet i sin början. Här är fröet till allt det som den genetiska koden eller ritningen avser: en fullvuxen människa med alla sina specifika drag. Ingen ytterligare genetisk information tillkommer vid något senare skede. Det enda som behövs för detta livs fortsatta utveckling är syre, näring, vatten och skydd. Nationalencyklopedin definierar alldeles riktigt

befruktning eller konception som ”den biologiska process då könsceller (spermie och äggcell) förenas och en ny individ börjar bildas”.

Ordet avla betyder enligt ordboken att ”ge upphov till liv genom befruktning”. Motsvarande hebreiska och grekiska ord i Bibeln har i sak samma betydelse. Även om Bibeln inte i detalj beskriver vad som sker i befruktningen, så förutsätter den tveklöst att livet börjar med avlelsen. Foster omtalas alltid i persontermer: ”Du sammanvävde mig i moderlivet... jag formades i det fördolda... Dina ögon såg mig när jag ännu var ett outvecklat foster” (Ps. 139:13 ff.), ”Herren kallade mig, när jag ännu var i moderlivet, han nämnde mitt namn, medan jag låg i min mors sköte” (Jes. 49:1). Kyrkan har också alltid hävdad att Guds Son blev människa just i avlelsens stund. Den lutherska bekännelsen talar på liknande sätt om ”avlelsens ögonblick” som både den punkt där människan börjar gestaltas och där arvsyndens överförs (SKB s. 551).

Mot denna bakgrund kan man fråga sig varför många protestanter, till skillnad från romerska katoliker, verkar överge ståndpunkten ”livet börjar med befruktningen” och i stället förlägger livets början till vad som kallas implantationen, dvs. den tidpunkt efter ungefär en vecka, då det befruktade ägget, som nu innehåller något hundratal celler, transporterats till livmodersväggen och fäst sig eller implanterats där. Livmoderns slemhinna är en livsviktig näringsbank för embryots vidareutveckling. Här bildas också navelsträngen som transportkanal för syrerikt blod och näring från moderkakan till fostret.

[^]

På det sluttande planet

Förskjutning i synen på livets början har märkligt nog skett mer i tysthet, utan någon uppmärksam debatt. Motiven är ofta ganska diffusa och argumenteringen ytlig och svävande. Det visar hur lätt det går att hamna på det sluttande planet.

Alltfler tycks anse att före fästandet rör det sig bara om en

klump likartade celler, som ännu inte utvecklats i någon bestämd riktning. Det hela syns dem vara alltför primitivt, enkelt och torftigt för att vara liv. Man vet också att flera befruktade ägg inte klarar resan ända fram till slemhinnan utan går under. Dessa cellklumpar har man svårt att tillerkänna mänskligt liv. Det är lättare att föreställa sig att livet börjar först vid fästandet, då den fortsatta utvecklingen någotsånär ”säkras”, och då så mycket nytt händer både med moderns kropp och med embryot. Till detta kommer att med val av implantationen som livets startpunkt befrias man från en del besvärande etiska problem, t.ex. i samband med provrörsbefruktningar och experiment på befruktade ägg. Överblivna sådana klassas enkelt som vanligt ”biologiskt material” som vid behov kan slängas som avfall. En annan ”fördel” är att avbrytande av havandeskap före implantationen inte bedöms som abort i egentlig mening, eftersom inget liv utsläcks.

Argumenteringen för att senarelägga tidpunkten för livets början är förrädisk och farlig. En viss förutsättning för fostrets fortsatta utveckling görs godtyckligt till startpunkt för livet. Man blundar därmed för att det under resans gång finns en lång rad andra viktiga förutsättningar som hela tiden måste uppfyllas. Varför inte välja någon av dem? Man kan ju låta livet, på liknande bedömningsgrunder börja vid andra tidpunkter: vid den 30:e dagen, som Hansson menar, eller senare, när hjärnan börjar fungera, eller när modern för första gången känner fosterrörelser osv. Som vi redan nämnt får alla sådana framflyttade positioner betydelse för när en medvetet avbruten graviditet, genom ingrep eller medicinska preparat, skall bedömas som abort eller inte. Där man överger konceptionsögonblicket som livets startpunkt kommer denna att förläggas än här och än där. Det är också stor risk att valet av tidpunkt kommer att styras av krass hänsyn och av andra krafter än respekt för livet och människovärdet.

Ger vi oss ut på det sluttande planet bör vi besinna Kung Davids ord: ”När grundvalarna rivs upp vad kan då den rättfärdige göra?” (Ps. 11:3).

Kampen till försvar för livet måste fortsätta

Kampen är ingalunda slut. Vi bör därför vara ytterst observanta på alla tendenser att vilja rucka på konceptionen som livets början. Varje förändring som därefter sker med det befruktade ägget ändrar inte dess grundläggande väsen av mänsklig natur, utan är endast led i utveckling, tillväxt och mognad. Inte på något stadium har vi rätt att frånkänna eller tillerkänna fostret livet. Det måste hållas heligt från allra första början. ”Vem vill förakta den ringa begynnelsens dag?” (Sak. 4:10).

Professor Hansson, som själv bekänner sig vara ”en stor tvivlare när det gäller dogmer och organiserad religion”, varnar för att religionen knappast kan överleva som livsåskådning, om den inte ändrar uppfattning om livets början. Han har fel. Kristendomen har överlevt när den vågat vara obekvämt och gå mot sekulära värderingar. Så kommer det vara även i fortsättningen. Livet är alltid hotat i syndens värld. Den livsåskådning som värnar livet som heligt och okränkbart från allra första början står för överlevnad och har bäst förutsättningar att själv överleva.

Låt oss avsluta med ett par citat. Luther skriver i en utläggning av 1 Mos. 25:1-4 i sin Genesiskommentar:

Det ser ut som om Gud vill lära och bekräfta att han ser på barnafödandet med underbart behag, för att vi skall förstå att han uppehåller och försvarar sitt ord, när han säger: ”Var fruktsamma och föröka er.” Han är inte motståndare till barn, så som vi ofta är. Många av oss vill inte ha avkomma... Men han tycks lägga sådan vikt vid fortplantning att till och med äktenskapsbrytare och horkarlar får barn fast det är mot deras vilja.

Hur stor är därför inte den mänskliga naturens förvändhet! Hur många unga flickor finns det inte som förhindrar befruktning, dödar och fördriver späda foster, fast fortplantning är Guds verk! Ja, det är rent av så, att somliga som respektabelt gifter sig och bor tillsammans planerar för olika ting – men sällan för barn.

Det är sig likt. Nu som då för vi ett skoningslöst krig mot befruktning och barn, när dessa står i vägen för vår eget välbefinnande.

Påven Johannes Paulus II säger i encyklikan *Evangelium Vitae* (1995):

Somliga försöker rättfärdiga abort genom att göra gällande att resultatet av befruktningen, åtminstone under ett visst antal dagar, inte kan betraktas som mänskligt liv. Men faktum är att från och med äggets befruktning har ett liv börjat, som varken är faderns eller moderns. Det är snarare en ny människas liv med sin egen tillväxt. Det skulle aldrig kunna göras mänskligt om det inte redan var det. Detta har alltid stått klart... modern genetisk forskning bekräftar det i hög grad. Den har visat, att från första stund finns ett program för vad denna levande varelse skall bli: en person, en individ med sina karakteristiska drag redan klart fastställda. Just vid befruktningen börjar det mänskliga livets äventyr...

Om dagens konfliktfyllda situation och kampen till försvar för livet säger han:

Denna situation, med dess ljus och skuggor, borde göra oss medvetna om att vi nu står inför en enorm och dramatisk sammandrabbning mellan ont och gott, död och liv, ”dödens kultur” och ”livets kultur”. Vi står inte bara ”inför” utan oundvikligt ”mitt i” denna konflikt: vi är alla involverade och deltar i den, med det ofrånkomliga ansvaret att välja att vara förbehållslöst *för livet*.

S. Bergman

[Lutheranen 3/2000]

Höflings idéer

Wisconsin- och Missourisynodens problem med synen på ämbete och församling

Det av Gud instiftade särskilda ämbetet får inte bli gränslöst och formlöst
Det allmänna prästadömet's skyldigheter och rättigheter får inte naggas i kanten

Den amerikanska debatten om prästämbetet

I Amerika har det under senare år förts en ganska het debatt bland konfessionella lutheraner om prästämbetet. Den har haft viss spridningseffekt också till lutherska frikyrkor här i Sverige. Det har bl.a. gällt det särskilda prästämbetets förhållande till de troendes allmänna prästadöme. Det har frågats vem som är ”ägare” till det

särskilda ämbetet. Är det kyrkan som helhet eller är det prästerna? Står församlingen över eller under prästämbetet?

I den amerikanska tidskriften *Logia*, som är ett fritt forum för bibel- och bekännelsestroga lutherska teologer och forskare, har det av somliga framförts kritiska invändningar mot synen på prästämbetet som ett utflöde från församlingen eller kyrkan. Man har velat ge ämbetet en mer självständig hållning och betonar att det väsentliga är att prästen är kallad av Kristus själv och är ansvarig inför honom. Vidare är man kritisk mot den kongregationalistiska traditionen inom amerikansk lutherdom och då särskilt inom Missourisynoden, där de enskilda lokalförsamlingarna är suveränt självständiga och bestämmer om alla kyrkliga angelägenheter.

Den pågående debatten kan i viss mån ses som en reaktion mot en pågående utveckling, där skillnaden mellan präster och lekmän alltmer suddas ut. Lekmän fullgör i dag mer och mer uppgifter som annars varit förbehållna präster. Detta fenomen är inte begränsat bara till lutherska kyrkor. Tendensen förmärks även i den romersk katolska kyrkan, där präster i allt högre utsträckning assisteras av lekmän, såväl manliga som kvinnliga, i traditionellt prästerliga uppgifter. Dessa hjälper i dag till med textläsningar, leder liturgiska partier, distribuerar sakramentet och t.o.m. predikar, vilket kanske förvånar en och annan kvinnoprästmotståndare. Men i princip är det enligt ett påvebrev (*Ordinantio sacerdotalis*, 1994) endast nattvardselementens konsekration och avlösningen som inte kan utföras av någon annan än en präst, som i sin vigning med apostolisk succession begåvats med en särskild kraft för dessa ändamål.

Många lutherska församlingar i Amerika verkar vara starkt påverkade av ”Church Growth Movement”, en reformert färgad rörelse som vill få kyrkorna att växa genom att drivas effektivt (nästan som ett modernt, framgångsrikt företag). Alla skall engageras. ”Var och en är en predikant!” lyder parollen. Ofta hänvisas till den lutherska läran om det allmänna prästadömet, där alla kristna, män

som kvinnor, är ”ett konungsligt prästerskap” för att de skall ”förkunna Guds härliga gärningar” (1 Petr. 2:9).

Den kallade och vigde prästen ses mera som en variant – om än en viktig sådan – av allas prästadöme. Han ses ofta som en mer kvalificerad offentlig utövare av denna funktion, inte som en sådan som enligt Guds instiftelse ensam eller tillsammans med andra prästvigda har att sköta den. Prästen är lagledare, inspiratör eller ”coach” på det allmänna prästadömets spelplan.

En annan linje i amerikansk lutherdom är att i och för sig hålla fast vid det särskilda ämbetet som en gudomlig instiftelse men samtidigt vidga det så att fler kan engageras i ämbetets uppgifter. Olika funktioner som t.ex. skollärare, söndagsskollärare och ungdomsledare ses som en del av kyrkans offentliga ämbete. Frivilliga och temporära medarbetare kallas till ämbetet och insätts ibland med en särskild vigningsakt.

Många lutheraner i Amerika har problem med ämbetssynen. Det finns flera frågor och ingredienser än dem vi nämnt här. Men mycket tycks ändå handla om den gamla spänningen mellan Missouri- och Wisconsinssynoden i synen på kyrka och ämbete, varför vi i fortsättningen mest kommer att uppehålla oss vid den. Den uppflamnade debatten i Amerika om prästämbetet har rötter långt tillbaka i tiden. Den började redan i mitten av 1800-talet med stridigheter om Höflings läror.

[^]

Höflings idéer

J. W. F. Höfling (1802-53) var en tysk teolog verksam vid universitetet i Erlangen. Vid det lärosätet utvecklades så småningom den s.k. Erlangenskolans eller ”erfarenhetsteologin”. Höfling var, liksom många andra på den tiden, påverkad av den reformerte, tyske teologen och filosofen Schleiermacher, som menade att den kristna läran bara var ett uttryck för ”det kristlig-fromma självmedvetandet”. Trons grund var i första hand inte objektiva sanningar, utan den enskilda människans

medvetande och religiösa erfarenhet, hennes ”känsla av totalt beroende av Gud”. Schleiermacher flyttade tyngdpunkten från Skriften, kyrka, prästämbete och nådemedel till församlingens egen religiösa erfarenhet. Han har inte utan skäl kallats för ”subjektivismens fader”.

Luthersk teologi både i Europa och i Amerika kom att influeras av en rad Erlangenteologer, däribland Höfling, som mycket bestämt menade att det inte fanns någon uttrycklig befallning om prästämbetet i Skriften. Det enda som gällde i kyrkan var att evangeliet skulle predikas och sakramenten brukas. Ämbetet var egentligen detsamma som nådemedlen i funktion. Hur denna funktion utövades var närmast en ordningsfråga, en organisationssak för det allmänna prästadömet i god demokratisk ordning. Vad Bibeln säger om insättande av särskilda präster och biskopar i olika församlingar var bara historiskt betingade fenomen under kyrkans första tid. Av dem får man inte ”dra några dogmatiska slutsatser som gäller för all framtid”, säger Höfling. Han menade också att om man hävdade att det särskilda prästämbetet var en gudomlig befallning, så förde man in ett gammalttestamentligt, lagiskt drag i Nya testamentet. Denna befängda tanke smulas sönder av Frans Pieper i hans dogmatik: ”Höfling skapar motsättningar, där det inte finns några” (Kristen dogmatik, Pieper-Mueller, s. 661 ff.).

[^]

Wisconsin- och Missourisynodens problem med synen på ämbete och församling

Både Wisconsin-synodens grundare, Hoenecke, och Missouri-synodens grundare, Walther, tog tidigt bestämt avstånd från Höflings idéer. De två synoderna stod också i början helt eniga i läran om kyrkan och ämbetet.

Men inom Wisconsin-synoden fanns det några som med tiden började ta intryck av Höfling. Dit hörde professorerna August Pieper (bror till missouriteologen Frans Pieper, författaren av Kristen dogmatik), John Schaller (Hoeneckes efterträdare) och J. P. Koehler. Det var framför allt den senare som med sin s.k. ”historisk-exegetisk” metod

förändrade tänkesättet inom Wisconsinssynoden och gav den en ny inriktning i ämbetsläran som präglar den än i dag. Evangeliets predikan, menade man, var en gudomlig befallning, men inte formerna för det. Ordningen med församlingspräst var bara ett resultat av en historisk utveckling och kunde förändras, vidareutvecklas, eller rent av avvecklas och ersättas av någon annan ordning. Något specifikt givna form av ämbetet var således inte instiftad av Gud. När Koehler i sin kyrkohistoria (1917) ser tillbaka på 1800-talets strider om ämbetet i Tyskland, bekänner han öppet vem hans lärofader i dessa stycken var: ”Helt fri och korrekt enligt Skriften står Höfling.”

Dessa nya tankegångar om ämbetet väckte i början av 1900-talet kraftigt motstånd inom delar av Missouri-synoden. Man försvarade hårt församlingsprästens ämbete som instiftat av Gud och såg det som ämbetets enda genuina form. Missouri hävdade också att lokalförsamlingen, med rätt att välja och kalla sin präst, var en gudomlig instiftelse i motsats till andra kristna grupperingar, vilket Wisconsinssynoden förnekade. (Det är tveksamt om denna lära om lokalförsamlingen, som inte kan hävdas utifrån Skriften, kan tillskrivas Walther, vars syn på församlingen inte var så snäv som hans efterföljare velat göra gällande.)

Inom delar av Missouri-synoden har det alltid funnits en stark motvilja mot att kalla synoden för kyrka. Det är de enskilda församlingarna som gäller. Dessa kan och bör samverka i synoder och liknande, men behåller alltid makten och sin självständiga ställning. Somliga menar i dag att Walther i sin betoning av församlingens roll var påverkad av den tidens politiska ideal om frihet, självständighet och demokrati. Men det finns, vad vi kan se, knappast något stöd för ett sådant antagande. Hursomhelst startade vid denna tid en långvarig debatt utifrån olikartad syn på ämbete och församling mellan de två synoderna. Den har gått i vågor och är inte avslutad än i dag. Det bör tilläggas, att gränserna numera inte är så tydliga i dessa frågor. Företrädare för den ena eller den andra uppfattningen finns inom båda synoderna.

Wisconsinsynoden värjer sig i dag mot att kopplas ihop med Höfling (som har dåligt rykte i många kretsar), men publicerar samtidigt på nytt och med gillande gamla uppsatser av August Pieper och John Schaller om ämbetet.

För oss svenskar känns ofta debatten om ämbetet i Amerika lite förvirrande och svårgripbar. Vi är inte riktigt vana vid att tänka i dessa banor. Just därför är det viktigt att alla de som lämnat Svenska kyrkan och formerat sig i fria, lutherska kyrkor tänker igenom var de står i läran om kyrka och ämbete.

Debatten i Amerika bör göra oss uppmärksamma på åtminstone ett par tendenser, som rymmer stora faror.

[^]

Det av Gud instiftade särskilda ämbetet får inte bli gränslöst och formlöst

Wisconsinsynoden menar att kyrkan, alla kristna, har ett enda ämbete, evangeliets ämbete. Det offentliga ämbetet är inte artskilt från ("not generically different from") det ämbete som alla troende har, utan är endast ett av Gud föreskrivet sätt ("God-ordained way") att fullgöra evangeliets ämbete, sägs det. Mensamtidigt som man hävdar att det offentliga ämbetet är gudomligt instiftat, betonas mycket starkt att Kristus inte har begränsat ämbetet i kyrkan endast till pastorstjänsten i lokalförsamlingen: "*Det finns inte något direkt instiftelseord för någon särskild form av det offentliga ämbetet*" (Theses on the Church and Ministry). Satsen är i och för sig sann, men man blir betänkt, när man ser hur den sedan används. Wisconsinsynoden talar i Koehlers anda mycket om vikten att under den Helige Andes ledning vidareutveckla ämbetet så att det passar varje tids behov.

Det finns här en tendens att räkna in praktiskt taget alla kyrkliga tjänster i det av Gud instiftade ämbetet. Synodens företrädare brukar gärna anföra ett ställe av Luther där han i en predikan (om vikten att hålla barn i skolan) säger att ämbetet "omfattar pastorers arbete, lärares, predikanter, lektorers, prästers (som kallas kaplaner), kyrkvaktmästares,

skolmästares och även alla möjliga andra funktioner som hör till dessa tjänster och personer” (LW 46, s. 220). Men vi bör observera, att på detta ställe utreder Luther ingalunda gränserna för det särskilda prästämbetet utan talar allmänt om ämbetet och en rad stödfunktioner, dvs. det som man ibland brukar kalla för ”ämbetet i vidare mening”. Det råder ingen tvekan om vad Luther räknade till prästämbetet. I hans kanske skarpaste skrift mot lekmanpredikan, ”Om smygande inkräktare och vinkelpredikanter” (1532), säger han: ”Församlingsprästen är ju anförtrodd predikstolen, dopet och sakramentet, och all själavård är honom anbefalld”. Till detta ämbete skulle folket hålla sig, inte till något annat.

Som Wisconsinssynoden talar om ämbetet blir det gränslöst – man saknar en stoppskylt! Det traditionella prästämbetet kan här i princip undvaras, om kyrkan finner andra och bättre former för evangeliets förkunnelse. Är det den höflingska rädslan för ”lagiskhet” som spökar?

I den lutherska kyrkan har alltid det offentliga ämbetets genuina form varit just prästen som i församlingens mitt förkunnar Ordets och förvaltar sakramenten. Alla tjänster som nämns i Nya testamentet, t.ex. diakonerna i Apg. 6 eller sådana som har styrande uppgifter i församlingen (Rom. 12:8, 1 Kor. 12:28), hör inte till predikoämbetet, utan utgör olika stödfunktioner som kyrkan fritt kan upprätta. Vi får inte blanda ihop det särskilda ämbetet med andra uppgifter i kyrkan som t.ex. kyrkvaktmästarens eller administratörens. Dessa är nog så viktiga, men de är klart skilda från det särskilda ämbetets uppgift. Alla som vigs till Ordets och sakramentsförvaltningens ämbete har hela det av Gud instiftade offentliga ämbetet. Att detta ämbete sedan enligt mänsklig ordning (*jure humano*) kan ges olika titlar, indelas i olika grader, utformas och fördelas på olika sätt, är inget nytt och har aldrig ifrågasatts. Det var ingen stridsfråga mellan lutheraner och katoliker på 1500-talet.

Redan Walther var på sin tid bekymrad över den amerikanska förkärleken för att kalla predikanter temporärt. Han menade, med rätta, att kallelsen till

prästämbetet var en livsuppgift. Det ligger i kallelstens gudomliga karaktär. Det finns i dag i allra högsta grad anledning att se upp med alla utvecklingstendenser mot ett gränslöst och formlöst ämbete, som plottras ut på alla möjliga som mer eller mindre temporärt kallas att utföra tjänster av olika slag i kyrkan. På detta sätt förlorar man till sist det av Gud instiftade särskilda ämbetet. Ämbetet blir bara en mänsklig organisationsfråga.

[^]

Det allmänna prästadömet skyldigheter och rättigheter får inte naggas i kanten

Vi har sett, att somliga vill tona ner det allmänna prästadömet roll och hellre se prästämbetet som en mer direkt kallelse från Kristus själv. Att säga att prästämbetet ”överlämnas” eller ”delegeras” av kyrkan eller de troende anses av dessa vara missvisande och förkastligt. Det är intressant att notera att sådana tankegångar framförs av en och annan röst även inom Missourisynoden.

Dessa röster pläderar för ett starkare, tydligare och överordnat prästämbete – en utveckling rakt motsatt den som vi tidigare talat om. Man kastar även sina blickar mot J. A. A. Grabau, Buffalosynodens grundare bland invandrade preussare i mitten av 1800-talet. Grabau hade en europeisk, hierarkisk syn på kyrka och ämbete, där ämbetet var klart överordnat församlingen och det allmänna prästadömet. Han såg framför sig en präststyrd kyrka, där lekmännens uppgift främst var att lyssna och lyda. Walther och den nybildade Missourisynoden tvingades till en uppgörelse med Grabau, vilket resulterade i Walthers berömda teser om ”Kyrka och ämbete” (1852). Det var Walthers linje med sin betoning av det allmänna prästadömet roll och respekt för församlingens rättigheter och skyldigheter som vann och blev förhärskande.

I debatten i Amerika har det ibland hävdats, att Luthers betoning av det allmänna prästadömet som prästämbetets mottagare, förvaltare och förmedlare skulle vara ett uttryck för en tidig uppfattning hos Luther, vilken han senare distanserade sig ifrån. Det sägs att Luther efter 1523 inte

mer nämner 1 Petr. 2:9 och läran om alla kristna som ”ett konungsligt prästerskap”, vigda därtill i dopet och utrustade med makt att kalla och viga präster enligt Kristi instiftelse. I stället skulle Luther på äldre dar, förskräckt av erfarenheter av svärmiska lekmäns grova självsvald, inta en mer restriktiv hållning och begränsa lekmännens inflytande. Men så förhåller det sig inte alls. Luther glömde visst inte 1 Petr. 2:9 efter 1523 och abdikerade ingalunda på äldre dar från sin på Skriften grundade lära om det allmänna prästadömet och dess betydelse för särskilda prästämbetets upprättande.

För Luther var ämbetet ”det rätta apostoliska ämbetet”, eller som det uttrycks i de lutherska bekännelseskrifterna på tyska: ”Vi har en säker lära, att predikoämbetet kommer av apostlarnas gemensamma kallelse” (Triglotta, s. 506). Detta apostoliska ämbete med uppgift att förkunna Kristi lära och förvalta sakramenten fortsätter sedan ”intill tidens ände” (Matt. 28:20) i det särskilda prästämbetet. Men detta av Kristus instiftade ämbete kommer inte direkt till oss, utan genom kyrkan. Det är kyrkan eller de troendes allmänna prästadöme som av Kristus själv anförtrotts uppgiften att kalla och insätta präster. Denna kyrkans rättighet och plikt får inte naggas i kanten. Här gäller det att vara mycket på sin vakt i dag om inte ett grundläggande element i luthersk kristendom skall gå förlorat.

Luther författade 1523 två viktiga skrifter om lekmännens makt och myndighet i kyrkan, dels traktaten med den långa men talande titeln: ”Att en kristen sammankomst eller församling har rätt och makt att döma över alla läror och att kalla, insätta och avsätta lärare – grund och bevis utifrån Skriften”, dels skriften ”Om insättandet av präster” (*De instituendis ministris*). I dessa skrifter visar han med en mängd bibelord, att det allmänna prästadömet förfogar över nådemedlen och dess förvaltning. Lekmännen har rätt och skyldighet att insätta nya präster, en sak som är av särskild vikt när falsk lära fått fotfäste och breder ut sig inom kyrkan. Luther pekar i *De instituendis* på att just de som vid nattvardens instiftelse får befallningen ”Gör detta” är desamma som får höra ”för er utgjutet”. Nattvarden

liksom övriga nådemedel är således inte givna åt en viss grupp utan till alla kristna, till hela kyrkan. Detta var och är fullständigt oacceptabelt för romersk-katolsk ämbetssyn.

Det är viktigt att komma ihåg, att för Luther bestod det allmänna prästadörets uppgift inte bara i att slita kyrkobänkarna, lyssna, bedja och sjunga, eller vara präster hemma och vittna i det dagliga livets sfär. Det konungsliga prästerskapet i 1 Petr. 2:9, som Luther hänvisar till, talar om att ”förkunna Guds härliga gärningar”. Det är det verkliga ämbetet, kyrkans ämbete, uppdraget som getts åt varje kristen, men inte så att var och en skall stå upp och predika offentligt, utan så att det allmänna prästadömet utväljer, kallar och viger till det heliga, apostoliska prästämbetet.

Denna lära, uttryckt i skrifterna från 1523, övergav Luther aldrig. Den bygger inte bara på utläggning av 1 Petr. 2:9, utan hänger också samman med läran om nyckelmakten, makten att lösa och binda. Vem har fått nyckelmakten – prästerna eller kyrkan? Nycklarna, himmelrikets nycklar, som Jesus talar om (Matt. 16:19, 18:18, Joh. 20:23) är givna åt kyrkan. De är ”*claves ecclesiae*” – kyrkans nycklar. Just därför har kyrkan verklig makt, ”*potestas vocationis*”, att kalla och viga präster. Detta hävdade Luther intill sin död. Den lutherska bekännelsen är också mycket tydlig på denna punkt:

Därför måste man medgiva, att nycklarna tillhör inte en viss enskild person, utan kyrkan, såsom många synnerligen klara och säkra argument ger vid handen. Ty då Kristus i Matt. 18 talar om nycklarna, tillägger han: ”Varhelst två eller tre är församlade i mitt namn” osv. Han överlämnar sålunda nycklarna i första hand och omedelbart åt kyrkan, såsom ock kyrkan för denna saks skull har rätten att kalla innehavare av nyckelämbetet.

Där den sanna kyrkan är, där föreligger med nödvändighet rätten att välja och viga kyrkans tjänare...

Slutligen bekräftas detta även av Petri ord: ”Ni är ett konungsligt prästerskap”, 1 Petr. 2:9. Dessa ord har avseende på den sanna

kyrkan, som då den ensam innehar prästadömet, också i sanning har rätt att välja och viga sina tjänare. Detta betygas också av det allmänna bruket inom kyrkan. - - -

Av allt detta är det uppenbart, att kyrkan innehar rätten att välja och viga sina tjänare. Därför, då biskoparna antingen omfattar falsk lära eller vägrar att meddela vigning, är församlingarna nödgade på grund av gudomlig rätt att genom sina i tjänst varande präster viga och förordna åt sig nya. (Om påvens makt och överhöghet, SKB s. 345, 352).

Mot denna bakgrund är det inte fel att säga att det allmänna prästadömet på Kristi befallning i kallelsen och vigningen ”överlämnar” eller ”delegerar” ämbetet – utan att därmed avhända sig ansvaret för det. Att ämbetet överlämnas av församlingen betyder inte att det härleds från församlingen. Det kommer alltid från Kristus, men genom församlingens eller kyrkans kallelse.

Det allmänna prästadömet har inte fått ämbetet på det sättet att det fritt kan förfoga över det och bestämma dess innehåll. Detsamma gäller prästerna. I den lutherska kyrkan står inte präst och lekman över eller under varandra. De är båda lemman i Kristi kropp, båda står under Kristus och båda är ansvariga inför honom.

S. B.

[^]